

d. İycaat hürlüğü

e. Karar hürlüğü

f. Yaratma hürlüğü

Böylece Gurvitch eserinin ilk kısmında insan hürlüğüyle sosyal determinizmleri karşılaştırmak için gerekli ana hareket noktalarını belirttikten sonra kitabının ikinci kısmında Sosyal gerçeği ve insan hürlüğünü idare eden, kısmi determinizmleri ele alır. Bu kısmın birinci bölümünde, Sosyal gerçeğin derinliğine katlarındaki (determinizmleri birer birer gözden geçirdikten sonra ikinci bölümde Mikro sosyal determinizmleri ele alır. Bu kısımda ayrıca Özel zümre determinizmleriyle, sosyal sınıflara has sosyal determinizmlere de birer bölüm ayırır.

Gurvitch kitabının üçüncü kısmını "topyekün sosyolojik determinizmler"le insan hürlüğüne ayırmıştır. Bu kısmın birinci bölümünde topyekün yapıların tipolojisi ; ikinci bölümünde Arkaik topyekün sosyal yapıdan -dört tip- her birini karşılayan determinizmlerle bu yapılardan her birinde insan hürlüğünün derecesi; üçüncü bölümünde medenî sosyal yapıdan -altı tip- her birinin determinizmiyle insan hürlüğünün derecesi ele alınmıştır.

Nihayet kitabın "Sonuç" u bugünkü toplumların türsel determinizmiyle, onlardaki hürlük derecesine ayrılmıştır.

Gurvitch kitabının sonunda bugünün toplumları hakkındaki düşüncelerini şöyle özetlenmektedir: " Bugünün toplumlarında plânlar, projeler, organizasyonları harekete getirirler, böylece onları kendi dinamizmlerine tâbi kılarlar. Bu durum şöyle vasıflandırılabilir. Kollektif ya da ferdi yaratma hürlüğü, sosyolojik deteminizmin kumanda manivelalarını ele almak eğilimindedir. Onun için insan hürlüğünün bütün dereceleri kuvvetlenmiş olarak hem birbirleriyle hem de sosyal determinizmlerde - ki bunlar arasındaki çatışma hiç bir zaman bugünkü derecesine ulaşmamıştır. - çok sıkı bir çatışma halindedir. Bütün bunlar bir geçiş çağının bir dönüm noktasının işaretleridir. Onun için insan hürlüğü determinizmlere hükmetmek işini başarabilirse insanlık tarihinin yeni bir safhası açılacaktır".

N. S. KÖSEMİHAL

ROGER GIROD : Attitudes Collectives et relations humaines, Presse Universitaires de France, Paris, 1953, orta boy, 346 sahife.

Bilindiği gibi Birleşik Devletlerde gelişen Sosyoloji bir çok bakımlardan Avrupa Sosyolojisinden ayrılmaktadır. İlkin, Amerikan Sosyologları daha hareket noktasında

Anglo-Saksonlara has bir tecrübencilikle, apriori teorik çekişmelerden sakınarak doğrudan doğruya olgulara, olaylara dikkatlerini çevirmişlerdir. Bu sayede Avrupa sosyologlarını bir kaç kuşak boyunca yoran boş lüzumsuz verimsiz tartışmalardan kendilerini sıyrabilmişlerdir.

Bunun sonucu olarak da Amerikan sosyolojisi, tabiat bilimlerinin deneyleme (expérimentation) metodunu sosyal olaylara tam anlamiyle tatbik etmek şerefine ulaşmıştır. Bununla Avrupalı Sosyologların olgulara dayanan incelemelerini inkâr etmiyoruz. Yalnız bu incelemelerinde deneyleme metodunu değil de daha ziyade gözlem (observation) metodunu kullandıklarını belirtmek istiyoruz. Kısası Olguların incelenmesinde kullanılan gözlem ve deneyleme metodlarının ilki Avrupalıların buluşuysa ikincisi Amerikalılarındır.

Piaget'nin dediği gibi: "Amerikalı sosyologların; sosyolojinin, insan münasebetlerine, insanların birlikte yaşamalarına faydalı olacağına inanmış olmaları da bu ilmin hızla gelişmesine yardım etmektedir.

Halbuki Avrupalı uzmanlarda genel olarak bu inanç zayıftır. Jean Piaget dostu olan bir Avrupalı Sosyoloji profesörü hakkında şu hikâyeyi anlatmaktadır: "Birgün öğrencilerden biri bu dostuma Sosyolojinin hayatta ne işe yarayacağını sorar. Profesör dostumun cevabı şudur: Genel olarak insan zihnini geliştirmeye özel olarak da Sosyoloji öğretmeni olmağa..."¹

İşte Genëve de Ekonomi ve Sosyal bilimler Fakültesinde öğretim görevlisi bulunan Roger Girod'nun "Attitudes Collectives et Relations humaines" adlı eseri bugünkü Amerikan Sosyolojisinin bütün bu özelliklerini ve eğilimlerini sistemli bir şekilde belirtmektedir.

Eser bir girişle üç kısımdan ibarettir. Girişte, Girod eserinin plânını vermekte, kolektif duruş (attitude) larla insan münasebetleri üzerine, modern görüşle yapılan psiko-Sosyolojik araştırmalardan söz açmakta, Amerikada bu türlü araştırmaların genişliği üzerinde durmaktadır.

Eserin birinci kısmında Girod, Amerikan psiko-Sosyalinde ve Sosyolojisinde çok önemli bir yer tutan duruş (attitudes) ve karşılıklı tesir (interaction) kavramlarını ele almakta, bu iki kavramın Morenonun Sociométrie'sinde ve Lewin'in "Topolojik dinamik" inde, Amerikan Antropolojisinde ve Mc İver in sosyolojisinde aldığı anlamları incelemektedir.

İkinci kısım, bu iki kavramın araştırılmasında kullanılan metod ve tekniklere ayrılmıştır. Nihayet yazar eserinin son kısmında Amerikan Sosyologlarının gözünden

1) R. Girod: Attitudes collectives et Relations Humaines, Önsöz sahife VIII.

kaçan ve birbirlerine karıştırdıkları iki tip "duruş"un mümkün olabileceğini ileri sürmektedir.

N. Ş. KÖSEMİHAL

MİKEL DUFRENNE: La Personnalité de Base, Paris, Presses Universitaires de France, 1953, 345 sahife.

Bilindiği gibi Amerikalılar bugün kişilik, Toplum, kültür diye birbirinden farklı üç alan üzerine dikkatlerini toplamışlardır. Bunlardan birincisi psikolojinin, ikincisi Sosyolojinin üçüncüsü de kültür Antropolojisinin konusudur. Böylece Amerikalılar Sosyolojiyle, Kültür Antropolojisi arasındaki farkı iyice belirtmiş oluyorlar. Onlara göre: Sosyoloji "Ben" "Başkası" yle topluluk arasındaki münasebeti incelediği halde, Kültür Antropolojisi kültür ile kişilik arasındaki münasebeti inceler, başka bir deyimle gelenekler kolektif tasavvurlar, semboller ve değerlerle uğraşır. Halbuki Fransada bu alan-yani Kültür antropolojisinin konusunu teşkil eden gelenekler kolektif tasavvurlar semboller ve değerler - Sosyolojinin konusudur. Amerikalıların Sosyolojinin konusu olarak kabul ettikleri alan da Fransada "Inter-psychologie" nin kine daha çok uyar.

İşte Mikel Dufrenne "La Personnalité de Base" adlı eserinde Kardiner'in kültür antropolojisini anlatmak için ilkin Amerikan kültür antropoloğlarının dillerinde dolaşan terimler üzerinde durmaktadır. Gerçekten eserinin birinci kısmını : psikoloji - Sosyoloji yaklaşmasına, Sosyal Psikolojiye, Tabiat ve Kültüre, "Sociologie-Psychologique" e ayıran Mikel Dufrenne, ikinci kısımda Kardiner'in Kültür antropolojisinin izahına geçmekte ve kardinerin Personnalité de Base" (Basic personality structure) teorisi üzerinde durmaktadır. Bilindiği gibi bu terim "milli karakter", "zihniyet", "sınıf zihniyeti" v.s. gibi anlamlar taşımaktadır. Dufrenne eserinin üçüncü kısmında da bu teorinin kendine görüşüne dayanan bir yorumlamasını vermektedir.

N. Ş. KÖSEMİHAL

A. R. RADCLIFFE - BROWN VE DARYLL FORDE: Systèmes Familiaux et Matrimoniaux en Afrique, İngilizceden Fransızcaya çeviriyi gözden geçiren Griaule (Sorbonne da Profesör), Paris, 1953, Orta boy, 527 sahife.

1948 yılının Temmuz ayında Unesco, "International African Institute" den Afrika toplumlarının aileleri ve evlenme âdetleri üzerine bir kitap hazırlamasını istemişti.